

vrhutega so taki, ki „Tovariša“ že leta in leta ne plačajo, pa vendar hočejo imeti vedno prvo besedo.

Preden vam podam končno sliko blagajniškega stanja, mi dovolite še nekaj.

Pred 2 letoma sem prevzel blagajništvo pač proti svoji volji in le radi razmer, ki so to od mene zahtevale. Smelo rečem, da sem ves ta čas storil mnogo tlake, ker znesek 60 gld. pač ne more priti vpoštev niti za pota, ki sem jih imel za društvene posle z Barja v Ljubljano. Kje pa je „poparija“, upravnništvo, in koliko posla pa skrbi nalaga blagajnica, to ve ceniti samo tisti, ki je kdaj stokal pod enakim bremenom.

Pa vse to bi se preneslo tiho, ko bi le ne bilo poleg tega požreti še toliko trpkih!

Gospoda, če se Vam tolikrat pripeti pomota, se li meni ne more in ne sme? — Saj so redke pomote,

mogoče pa so — in če so, potem bi bilo treba potrpljenja z menoj — saj imam poleg tega tudi še kaj drugega posla.

Zato, tovariši — prosim vas, da se pri volitvi novega odbora ozirate na te razmere, pa volite v odbor odbornika, ki bi ta posel tudi prevzel. Jaz bi tega ne mogel več storiti.

Da se odpravijo pomote, zato sem si naložil pa tudi delo, da izkazujem naročnikom vsa njihova uplačila na ovitkih takoj sproti — pa še skupno koncem leta.

Vseh plačujočih naročnikov je danes 607, brezplačnih 63, skupaj 670. Tiskalo se je lista: 1. in 2. številke v 900, 3. številke 850, dalje pa v 730 iztisih.

Dajal se je list pa tudi brezplačno četrtletnikom tukajšnjega učiteljsišča.

R a č u n

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“ za leto 1898.

Dohodki		Stroški	
Naročniki „Tovariša“ so plačali	1642 45 gld.	Primanjkljaj iz leta 1896	10 09 gld.
Inserati	38 55 „	Tisk „Tovariša“, 4 kvartali (od 1./1. 1898	
Knjige, ki jih je društvo izdalo	4 74 „	do 31./12. 1898)	1131 — „
Obresti poštne hranilnice za l. 1897	0 95 „	Upravništvo: Pošta, odpravnina (številka	
Obresti mestne hranilnice do 30./6. 1898	33 53 „	à 1 gld.), nagrade upravniku, uredniku,	
		souredniku (skupno 170) popir in druge	
		potrebščine uredništva in upravnštva	532 46 „
		Izvanredni stroški: slavnostno zborovanje	
		in koncert 218 39 gld., Ciril-Methodovi	
		družbi 3. obr. 25 gld., društvena soba	
		21 70 gld., udnina Zavezci 5 gld., šol-	
		ski muzej 10 gld., udnina „Slovenski	
		Matici“, „Planinskemu društvu“ in raz-	
		noteri manjši stroški	315 74 „
		Vsota	1989 29 gld.
		Ako se primerjajo dohodki s stroški	1720 22 „
		Primanjkljaj	269 07 gld.

Kulturne slike s Kranjskega.

Spisal Jos. Ciperle.

28. Turški boji.

Ni moj namen, da opisujem natančno vse turške boje po Kranjskem. Ti boji so bili opisani že jako obširno večkrat v slovenskem jeziku. To je pa skoro tudi edini predmet, ki se je obdelaval in opeval obširneje pri nas. Junaška doba našega naroda je čas turških bojev. Tu se je pokazalo celemu svetu, kaka je klena sila je tičala v našem narodu. Leto za letom boj z najkrvoločnejšim vragom, marsikatero leto celo po večkrat; narod se je krčil in krčil, a pogubil se ni. Še danes stoji, še danes se bori, pač ne več proti Turčinu, ki ga je naskakoval radi vere, ampak proti onim, ki naskokujejo njega narodnost.

Gotovo je bilo več jekla v krvi naših pradedov nego ga je v naši. Mnogo silneje so se protivilili turškemu meču, nego se naš današnji rod protivi tujim narodnostim. Hvalimo Boga, da ni bilo takrat kemičnega vina, žganja in cikorijske. Te tri snovi so spridile dandanes narodu okus, želodec, kri in telo. V času pristnega vina je mahal

Slovenec hrabro po turških glavah; sedaj v času žganja in cikorijske mahne le še semtertja po glavi svojega brata Slovenca. Bog zna, kako okoren bi bil, ako bi mu bile na razpolago zopet turške črepinje. Bog zna, ako bi jih razbil tudi toliko, kolikor jih je nekoč. Saj vidimo, kako neroden je naš narod v narodnostnem boju. Kjer ima dobre voditelje, tam je kaj uspeha; kjer jih pa ni, tam se pa ne izogne nevarnosti. Veseli bodimo pa, da je današnji Turek sam vesel, da ima mir pred drugimi narodi, da gre rakovo pot dan za dnevom vse, kar si je priboril v teku stoletij.

Nad tristo let je nadlegoval Turek kranjsko deželo. Prvič je pridivil leta 1408., in zadnjič se je pridivila turška druhal leta 1736. — Dne 9. oktobra 1408 so obiskali Metliko in Črnomelj. Prebivavci teh krajev jih niso bili nič kaj veseli. Saj pa tudi niso prišli iz tega namena, da si ogledajo lepo Dolenjsko stran, ali da pokušijo izvrstno metliško vino, zakaj Turek ne pije vina, posebno če ga nima. Prišli so le iz tega vzroka, da se prepričajo, imajo li Metličani trde pesti ali ne; obenem so pa hoteli tudi videti, ali so metliške in črnomeljske hiše varne pred požarom. No, takrat so se presvedočili, da so pesti Metličanov precej trde, toda dajo se vendar

streti, posebno če ne drže orožja. Metličani in Črnomeljci so bili namreč tisto leto čisto iznenadeni. Gorje bi bilo že tisto leto Turčinu, ako bi mu bil stopil nasproti prebivavec onih krajev z orožjem v roki. Preiskovanje hiš je imelo pa te posledice, da so pogorele vse, posebno radi tega, ker jih ni smel nihče gasiti. Tako sta bila opustošena Metlika in Črnomelj. Turek je bil zadovoljen s svojimi uspehi. Nekaj „krivovernih“ Slovencev je bilo res manj, a tudi nekaj „pravovernih“ Turkov je šlo v Mohamedovo naročje. Če jih tedaj še dandanes ni tam, potem pa zares ni mohamedanskih nebes.

In tako je šlo dalje! Ni ga skoro kraja na Kranjskem, kamor ne bi bil prišel Turek vsaj po enkrat. Tako so n. pr. leta 1471. odgnali 5000 Slovencev iz Kranjskega v Turčijo, neštevilno so jih pa pomorili. Upepelili so zraven tega dva samostana, 40 cerkvá, 5 trgov in 200 vasi.

Posebno so prežali na slovenske otroke. Teh sicer niso morili, a prizanašali jim niso radi usmiljenja, ampak iz gole sebičnosti. Jemali so jih s seboj v Turčijo, jih tam vzgajali — če smem sploh rabiti to besedo — po mohamedanski šegi ter so jih potem vtaknili med vojake. Ti pomohamedanjeni vojaki so bili, kakor beremo, še mnogo krutejši pozneje nego Turki sami. Saj vidimo to tudi pri sedanjih naših renegatih. Ti so vedno krutejši z nami nego naši rojeni nasprotniki.

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz občinskega sveta ljubljanskega. (Tretja mestna deška šola.) Občinski svetnik Dimnik je poročal dne 18. prosinca o gradnji poslopja za tretjo mestno deško ljudsko šolo. Tudi magistrat se je izrekel za gradnjo novega poslopja. Nameravani prizidek pri šoli v Komenskega ulicah bi veljal 41.747 gld. ali po drugem načrtu vsaj 13.875 gld., dočim bi novo poslopje, za katero bi dežela kranjska prispevala vsaj 10.000 gl., veljalo kakih 80.000 gld., torej nekako 30.000 gld. več kakor prizidek, ki bi zadoščal le za nekaj let, dočim bi novo poslopje zadoščalo za dolgo časa. Poročevavec je pojasnil, da kaže število šolskih otrok v zadnjih 10 letih rastočo tendenco. Ako se vzamejo v poštev tudi samo šolski otroci iz zadnjih petih let, se pokaže 1., da se je število šolo obiskujočih otrok pomnožilo v petih letih za 563. Razmerno številu šolskih otrok se je množilo tudi število ljudsko-šolskih razredov, tako da znaša število vseh razredov v Ljubljani sedaj 91. Toda tudi, ako vzamemo v poštev samo število otrok na I. in II. mestni deški petrazrednici, se pokaže, da se je število šolskih otrok pomnožilo za 298, to je za toliko, kolikor bi jih smela šteti pravilno urejena mestna petrazrednica.

I. mestna deška ljudska šola šteje zdaj 5 osnovnih in 6 vzporednih razredov; a da se je za 11. razred dobil potreben prostor, se je morala izprazniti soba za učila. II. petrazrednica šteje zdaj 5 osnovnih in 5 vzporednih razredov, a ker ima vse poslopje samo 8 učilnic, sta se dve garderobni sobi opustili in porabili za učilnice, dasi sta taki, da bijeta v obraz vsem šolsko-zdravstvenim predpisom. Na podstavi § 8. ministrskega ukaza z dne 19. mal. srpana 1875. šteje 2868 bi smelo biti v teh sobah samo po 29 učencev, v istini pa jih je v obeh sobah po 41 do 44. Sploh sta pa sobi taki, da se je čuditi, da šolska oblastva že zdavnaj niso zaprla teh dveh šolskih učilnic. I. petrazrednica šteje letos v 11. razredih 577 učencev; druga pa v 10. razredih 536 učencev. Ne na I., ne na II. petrazrednici zdaj ni nobenega prostora več na razpolaganje. V občinskem svetu se je sprožila misel, naj bi se poslopju prve petrazrednice prizidalo 6 novih šolskih sob. Poročevavec mestnega šolskega sveta je proti

temu projektu izrekel več pomislekov, med drugimi, da bi se odpravil šolski vrt, ki je ravno v mestu najizbornejšje učilo. 3.) Prizidek bi bil samo paliativno sredstvo, ki bi mestni občini pomagal le za 5 do 6 let iz zadrege. Ker bo v tej dobi število učencev se pomnožilo za okroglih 300 dečkov, bi bila mestna občina čez razmerno kratek čas v ravno isti zadregi, v kakoršnji je zdaj. 4.) Prizidek bi bil nepraktičen in neprimeren z ozirom na razdalje, ki bi jih morali otroci iz oddaljenejših okrajev do šole prehoditi. Druga petrazrednica se na nobeno stran ne more več širiti in ne more spraviti več nego 10 razredov pod streho. Ker tedaj v prihodnjih letih priraste število učencev, bode vse napotiti v prvo petrazrednico. Zakon z dne 29. mal. travna 1873 veleva v § 12.: „Šola, ki je bila že 5 let prisiljena, večje število svojih letnih stopinj ali razredov ločiti v vzporedne razrede, je po preteku tega časa ločiti takoj v dve šoli.“ Z ozirom na to ni misliti, da bi šolska oblastva molče pripustila, da bi se število vzporednic množilo, ampak bi se taki popolnoma nezakoniti nakani uprla. Pa tudi, ko bi bila po zakonu šola z ogromnim številom 12 do 17 razredov dopustna, govore zoper njo vzgojni, zdravstveni, kakor tudi upravni momenti. Za zgradbo novega poslopja govore važni razlogi: Prizidek bi zadoščal za 5 ali 6 let, novo poslopje pa bi zadoščalo najmanj za 25 let. Obe petrazrednici stojita daleč od mestnega središča, tako da je ravno mestno središče brez vsake deške ljudske šole. Kakor pa bode imela Ljubljana v kratkem tri dekliške osemrazrednice, katerim bo možno odkazati vsaki svoj okoliš, tako je potrebno, da dobi tudi tri mestne deške petrazrednice, ki naj bi glede okoliša korespondirale z dekliški šolami. Ustanovitev nove III. deške ljudske šole je potrebna tudi z ozirom na inkorporacijo bližnje Šiške, ki je le še vprašanje časa in z ozirom na potrebo poskrbeti za tiste šolske otroke, ki še po dopolnjenem 14. letu hodijo v mestne ljudske šole. Poročevavec je predlagal: Nameravani prizidek pri I. mestni petrazrednici v Pristavskih ulicah in pa prizidavanje pri obstoječih šolskih razmerah v našem mestu ni niti primerno niti praktično. 2.) Ustanovitev nove III. mestne deške petrazrednice za središče mesta in sezidanje posebnega novega poslopja je potreba. 3.) Magistratu se naroča, da izposluje potem c. kr. mestnega šolskega sveta staviški program za III. mestno deško šolo ter istega predloži občinskemu svetu v potrjenje.*)

Obč. svet. Zabukovec se je izrekel proti predlogu, češ, po poročilu okrajnega šolskega nadzornika samega vsaj 6 let ne bo treba novega poslopja. V sedanjih šolah je toliko prostora, da se učenci po šolskih sobah lahko paroma na bicikljih vozijo. Število učencev se je zadnja leta pomnožilo vsled tega, ker je stavbinsko gibanje v mesto pripeljalo mnogo tujcev, ki pa zopet odidejo, kadar preneha stavbinsko gibanje, in se šele spozna, kako je raslo število šolskih otrok. Predlog naj se torej odkloni.

Obč. svet. dr. Tavčar je ugovarjal ironiji, s katero je predgovornik razpravljal o stvari in dejal, da se občina zgradbi te šole na noben način ne bo mogla ogniti, in da pride stvar kmalu zopet na vrsto, če ne letos, pa drugo leto.

Obč. svet. dr. Požar je naglašal, da stranka, ki ne podpira ljudskih šol, nima bodočnosti, kakor je nima narod, ki ni prijatelj šole. Dandanes morejo narodi tekmovali le z inteligenco. Če ne bomo ljudskih šol podpirali, čemu zahtevamo potem višje šolstvo?

Poročevavec obč. svet. Dimnik je zavračal ugovore proti predlogu in pojasnil, da okrajni šolski nadzornik ni trdil, da sedanji prostori zadostujejo še za šest let, nego da bi bilo s prizidkom le za ta čas pomagano. Povdarjal je, da so slovenske šole prenapolnjene, da imajo vsled tega nemške šole boljše učne uspehe, in da se slovenski otroci silijo v nemške šole, ker v slovenskih ni prostora, vsled česar tudi 400 slovenskih otrok obiskuje nemške šole. Stavbinsko gibanje ni pripeljalo tujih otrok v mesto. Vsled stavbinskega gibanja prihajajo samo

*) To uradno poročilo c. kr. okrajnega šolskega nadzornika gosp. prof. Fr. Levca bomo z dovoljenjem gosp. župana priobčili doslovno v prihodnjih številkah. Uredn.